

Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Basch Éva – Sulyok Hedvig

HATÁRTALAN NYELVÉSZET ALKALMAZÁSBAN, HATÁRTALAN ALKALMAZÁS A NYELVÉSZETBEN

Absztraktkötet

SZTE JGYPK

Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

2019

Basch Éva

Sulyok Hedvig

**HATÁRTALAN NYELVÉSZET ALKALMAZÁSBAN,
HATÁRTALAN ALKALMAZÁS A NYELVÉSZETBEN**

Az SZTE JGYPK Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékén
rendezett 2018. november 30-i hallgatói konferencia absztraktkötete

**SZTE JGYPK
MAGYAR ÉS ALKALMAZOTT NYELVÉSZETI TANSZÉK
2019**

Határtalan nyelvészet alkalmazásban, határtalan alkalmazás a nyelvészetben
Az SZTE JGYPK Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékén rendezett
2018. november 30-i hallgatói konferencia absztraktkötete

Szerkesztők:
BASCH ÉVA, SULYOK HEDVIG

Borítóterv:
HERASZIKA VIKTÓRIA

© A szerzők és a szerkesztők, 2019

ISBN: 978 963 306 656 0

Kiadja: SZTE JGYPK Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék
Szeged, 2019

TARTALOMJEGYZÉK

SULYOK HEDVIG, BASCH ÉVA Gondolatok a nyelv sokszínűségéről	4
FARKAS ATTILA Kontextuskezelés a rendőri nyelvhasználatban egy közlekedésrendészeti osztály kommunikációjának tükrében	6
HUPKA EMESE Diskurzus- és társalgási jelenségek elemzése a magyar trashkultúrában – kognitív nyelvészeti keretben	7
MURÁNYVÁRI ALIZ Az egyensúly és a beszéd kapcsolata 4–12 éves korú gyermekek beszédfejlődésében	8
PERÉNYI-CSÁTHI ÉVA IBOLYA A háttértudás mint szövegértést befolyásoló tényező	9
SZÁNTÓNÉ BALOGH RÓZA Komplex tanórai fejlesztés hatásvizsgálata a 6–10 éves tanulók képességfejlődésére, kiemelt figyelemmel a tanulók tanulási motivációjára	11
TEKNŐS VIKTÓRIA A fordítás rejtelmei: Nietzsche nyomában. A Zarathustra magyar nyelvű fordításainak összehasonlító vizsgálata	13
VÁRKONYI BEÁTA A Waldorf-iskolába járó fiúk és lányok verbális megnyilatkozásainak összehasonlítása	14
VINNAI VANDA Az olvasási hibák és a vizuális észlelés kapcsolata	15

GONDOLATOK A NYELV SOKSZÍNŰSÉGÉRŐL

Egy, már a címében sokat ígérő kötetet tart virtuálisan a „kezedben” a kedves Olvasó. A nem szakmai közönség is tisztában van azzal, hogy a nyelv kulcsszerepet tölt be az emberiség életében: nélküle nem tudnánk közvetíteni térben és időben a gondolatainkat, a világról szóló tapasztalatainkat, ismereteinket. Maga a nyelvészet szó sokakban kellemetlen emlékű nyelvtanórákat idézhet fel, mivel a nyelvészetet a gyakorlati nyelvtani ismeretek közoktatás-beli tanításával/tanulásával azonosítják. Az alábbi absztraktok szerzői éppen ezt a téves elképzelést kívánják megcáfolni, másrészt azt bizonyítják be, hogy nemcsak a nyelv, hanem a vele foglalkozó nyelvtudomány is rendkívül sokszínű és – *horribile dictu* – érdekes. Már önmagában az a tény, hogy a kötet szerzői egyetemi hallgatók, sokat elárul arról, hogy a nyelvvel való foglalkozás valóban számot tarthat az érdeklődésre: a fiatal korosztály érdeklődő tagjai nemcsak elvégzik az alkalmazott nyelvészet, valamint a nyelv- és beszédfejlesztő pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szakot, hanem ezen túl örömmel és lelkesen mélyednek el a tudományos munkában is, amelynek eredményeként publikáció is napvilágot láthat.

Ez a kötet a szakmai olvasók és a művelt nagyközönség érdeklődésére is számot tarthat. A nyelv megannyi megközelítési, vizsgálati lehetőségének egy szeletéről ad körképet, egyszersmind megmutatva, hogy a nyelv nem egy merev, statikus rendszer, hanem egy nagyon is élő, folyton változó organizmus. Ez a változás mutatkozik meg például a Nietzsche által írt *Also sprach Zarathustra* magyar fordításait vizsgáló tanulmányban, amelyben a szerző azt vizsgálja, hogy a 20. században született, négy, magyar nyelvű fordítás nyomán milyen képek keletkezettek a magyar nyelvű olvasókban.

A magyar trashkultúra nyelvi vetületével foglalkozó kutatás bizonyára az igen fiatal korosztály érdeklődését is felkelti, tekintve, hogy ők a legérintettebbek e témában: mindennapi életük alapvető részét képezik a világhálón megjelenő videók, amelyek egy része – ahogyan a szerző is említi – „olyan rossz, hogy már jó”.

A kommunikáció szó mára már elcsépeltnek és szinte érdektelennek gondolható, akár úgy is vélhetnénk, nem érdemes foglalkozni vele, mert mindent elmondtak már róla. Ám kötetünkben egy olyan írás található, amely a kommunikáció egy, a hétköznapi ember számára valószínűleg ismeretlen szegmensével, a rendőri nyelvhasználattal foglalkozik. A vizsgálatból kiderül, mi a jelentősége a rendőrök korrekt vagy inkorrekt kommunikációjának, illetve az, hogy ez milyen hatást gyakorol az intézkedés alá vont személyre, valamint az intézkedés sikerére.

Manapság különös figyelem irányul a gyermekek (és fiatal felnőttek) szövegértésére. Ezzel a témával foglalkozik az a szerző, aki megvizsgálta, milyen szerepet játszik a szövegértésben az előzetes háttértudás.

Négy írás is tárgyal olyan kérdéseket, amelyek az általános iskolás gyermekek anyanyelvi problémáival foglalkoznak.

A szülőknél sokszor fel sem merül, hogy a kisgyermek mozgásfejlődésében jelentkező zavarok alapvetően befolyásolják a beszédfejlődést, így a gyermek – a logopédiai terápián túl – speciális fejlesztésre szorul. Az időben történt felmérés és fejlesztés jelentőségéről és eredményéről kapunk ismertetést az egyik írásban.

Szintén fontos témakörrel foglalkozik az a szerző, aki arra keresi a választ, hogyan függ össze a kisgyermek orientációs képessége és az olvasástudás, illetve milyen kapcsolat fedezhető fel az orientációs nehézség és az olvasási problémák között.

Rendkívül érdekes az az írás, amelynek szerzője bemutatja, hogy az iskolába kerülő, különféle problémákkal és (beilleszkedési, tanulási, magatartási) nehézségekkel küzdő gyer-

mekek idejekorán megkezdett fejlesztése milyen eredménnyel jár. A szerző a maga által kidolgozott módszert építette be a tanórákba, bebizonyítva, hogy a hagyományos oktatás már idejétmúlt, illetve bármilyen típusú órán sikerrel alkalmazható a mai kihívásoknak megfelelő, új, modern, komplex módszer.

Az itt utolsóként bemutatott téma éppoly megosztó, mint a mai világ némely híressége: a Waldorf-iskola. Van, aki mélységesen félreismeri, van, aki kiáll mellette. A Waldorf-iskolával foglalkozó írás szerzője azt vizsgálta meg, milyen különbség mutatkozik az ebbe az iskolatípusba járó fiúk és lányok verbális megnyilatkozásaiban ötödik, majd nyolcadik osztályban.

Talán ebből a rövid áttekintésből is kitűnik, milyen sokféle szétágazó tudomány a nyelvészet: ezer arca, témája, aspektusa létezik, mindebből következően mindenkor érdekes és – vélhetően most már nem csak vele a foglalkozó szakember szemszögéből mondhatóan – szép is.

Remélve, hogy a kötet sokak érdeklődését keltette fel, és ígérve, hogy az itt bemutatott témák bővebben kifejtve, tanulmányok formájában is megjelennek, nagyon jó olvasást és együttgondolkodást kívánnak a szerkesztők:

Szeged, 2019 júniusa

Sulyok Hedvig és Basch Éva

KONTEXTUSKEZELÉS A RENDŐRI NYELVHASZNÁLATBAN EGY KÖZLEKEDÉSRENDSZETI OSZTÁLY KOMMUNIKÁCIÓJÁNAK TÜKRÉBEN

Farkas Attila

Divatba jött a *kommunikáció* kifejezés, sőt maga a tudományterület is. Akinek jó a kommunikációs készsége, arra azt mondjuk: „jól el tudja adni magát”. Ez pedig ma fontos képesség. Sok olyan szakma és foglalkozás van, amelyekben a beszéd munkaeszköz. Ilyen a rendőri hivatás is, különösen így van ez a közterületi állomány esetében. Az ő kommunikációjuk stílusa, határozottsága nagymértékben befolyásolja az intézkedés alá vont személyek reakcióit, hozzáállását, együttműködési hajlamát – végső soron az intézkedés sikerét. Vajon a rendőrök milyen kommunikációs ismeretekkel, képességekkel rendelkeznek, milyen helyzetekben kell – szóban is – helytállniuk? Hogyan tudják „eladni” magukat? Előadásomban e kérdésekre keresem a választ.

Ahhoz, hogy válaszolni tudjak, kommunikációs szempontból kell megvizsgálnom a magyar rendőr munkakörülményeit: milyen kontextusokban kell megnyilatkoznia, milyen képzettséggel rendelkezik, milyen lehetőségei vannak készségei, tudása fejlesztésére. Megpróbáljuk „tetten érni”, amint éppen „hatékonyan kommunikál” – esetleg az általa használt stílus, kifejezés hátrányosan befolyásolja intézkedése eredményességét.

A szakirodalmi áttekintés után kielemezem a rendőrségi képzési rendszer kommunikációs vetületét, esettanulmányokat értékelek. Felmérem, milyen előképzettséggel rendelkeznek a rendőrök, figyelembe véve a testülethez csatlakozás előtti, illetve a már a rendőrség kötelékében kapott képzéseket. Kommunikációs tevékenységüket figyelemmel kísérem munka közben is. A rendőrség szigorú jogi normák szerint végzi tevékenységét, így csak egy szűk, nem reprezentatív mintával dolgozhattam: jelen esetben egyetlen közlekedésrendészeti osztály állományával.

Látható, hogy a rendőrség közterületi állománya viszonylag kevés kommunikációs ismerettel, képzéssel rendelkezik, így főként saját intuícióira van utalva. Kétségtelen, hogy a kommunikáció esetlegessége, kidolgozatlansága és elsősorban a kontextus nem megfelelő kezelése hátrányosan hat az intézkedés sikerére, gyengíti az állampolgárok rendőrség iránti bizalmát, és hátráltatja bennük a jogkövető attitűdök kialakulását, rögzülését.

Az eredményekből leszűrhető, hogy szükség van a rendőri kommunikáció és az intézkedés eredményessége közötti kapcsolat további vizsgálatára, továbbá a rendőrök számára speciális kommunikációs képzések és tréningek kidolgozására, ezek intenzívebb, gyakoribb alkalmazására.

Tárgyszavak: *rendőri kommunikáció, kontextuskezelés, hatékony kommunikáció, intézkedések sikeressége*

DISKURZUS- ÉS TÁRSALGÁSI JELENSÉGEK ELEMZÉSE A MAGYAR TRASHKULTÚRÁBAN – KOGNITÍV NYELVÉSZETI KERETBEN

Hupka Emese

A világhálón számos olyan videó lelhető fel, amelyek megosztása felér a viccmesélés aktusával. Ezeket sokszor az „Olyan rossz, hogy már jó” kategóriájába soroljuk, újrapiacionálva ezzel az alacsony kulturális értékű tartalom, közismerten a „trash” kulturális termékek szerepét az internetes folklór világában. A *trash* egyre inkább az alternatív, posztmodern fogyasztás szimbólumává válik, s mégis: produktumainak nyelvészeti szempontú elemzésére csak kevés tudományos munka vállalkozik.

Igyekezve e hiányon enyhíteni, trashvideókban elhangzó szövegek felhasználásával olyan jelenségek vizsgálatát tűztem ki célul, amelyek eltérnek a hagyományos nyelvhasználattól, és így keltenek komikus hatást. A tanulmány egyrészt a kultúráról alkotott elméletek érintésével igyekszik árnyalni a trash műfajáról alkotott nézeteinket, másrészt a diskurzuselemzés és a kognitív nyelvészet egymást kiegészítő jellegéről kíván számot adni az említett videók – mint beszélt nyelvi produktumok – elemzése során.

A diskurzuselemzés széles eszköztárát kihasználva párhuzamosan vizsgáltam mind a nyelvi kódban, mind a kontextusban megbúvó, a sztenderd nyelvhasználattól eltérő megnyilatkozásokat. A kontextus fogalmi szintű elemzéséhez a kognitív nyelvészet alapfogalmaira támaszkodtam. A vizsgált tartalmak a YouTube videómegosztóról származnak, a nyelvhasználati normatívához pedig a Magyar Nemzeti Szövegtárat vettem igénybe referenciakorpuszként.

A szövegek mindegyike mutat olyan eltéréseket (grammatikai vagy kontextuális minőségben), amelyek miatt e videók megmosolyogtatják, avagy épp újragondolásra ösztönzik az internetes közönséget, mindazonáltal e beszédproduktumokban is jól körvonalazódnak a nyelv és gondolkodás alapvető sémái.

A videók nem szokványos kulcsmondatinak szólásként való beépülése hétköznapi társalgásainkba kiteljesíti a trash metaforikus fogalmát, amely – materiális értelemben – az ipar és a hulladékgazdálkodás sajátja, s amelynek produktumai épp a humor által hasznosulnak újra a nyelvhasználatban és a kultúrában egyaránt.

Tárgyszavak: *trashvideó, diskurzuselemzés, kognitív nyelvészet, nyelvi humor*

AZ EGYENSÚLY ÉS A BESZÉD KAPCSOLATA 4–12 ÉVES KORÚ GYERMEKEK BESZÉDFEJLŐDÉSÉBEN

Murányvári Aliz

A mozgásfejlődés a fejtől lefele és a testközponttól kifelé halad. Az érzékszervi fejlődés az egyensúlyrendszer és a bőr fejlődésével indul, amelyeket a halló-, látó-, valamint a proprioceptív rendszerek fejlődése követ. Egyikük működése sem független a többiekétől. Miközben a primitív reflexek az első 6–12 hónap során fokozatosan gátlás alá kerülnek, helyüket átadva a maradandó poszturális reflexeknek, aközben az agy és a test közötti idegi összeköttetések is folyamatosan erősödnek. 7 éves korig az összenyomásokat érzékelő, a zene, belső ritmusérzék és mozgási információk tárolására, vagyis a test általi tanulásra specializálódott jobb agyfélteke fejlődik jobban, és szinte azt mondhatnánk, hogy ez „edzi” a bal agyféltekét. A bal agyfélteke a részletek felismerését, a logikus-analitikus és sorrendi funkciókat látja el, és magában foglalja a két nyelvi központot is. Előadásomban az *egyensúly, a koordináció, a szenzomotoros fejlődés, az anyanyelv elsajátítása, az artikulációs zavar* fogalmak tisztázása után azt a folyamatot kívánom bemutatni, amely meghatározó szerepet tölt be a gyermek anyanyelv-elsajátításában, kiemelt figyelemmel a fejlődésbeni megakadásokra. Célom, hogy rámutassak a beszédfejlődésben megkésett, artikulációs zavarokkal küzdő gyermekek beszédtanulását okozó problémákra, továbbá keressem a lehetőségeket – a hagyományos logopédiai terápia kiegészítéseként – olyan fejlesztési módszerekre, amelyekben kiemelt szerepet kap a mozgás, a ritmus és a beszéd. A kisgyermekkorú artikulációs zavarok oka gyakran a szenzoros vagy motoros fejlődési hiányosságokban keresendő. Az a feltételezésem, hogy a szenzoros zavarral küzdő gyermekek esetében a logopédiai terápia kevésbé hatékony, mint a szenzorosan jól működő társaiknál. A vizsgálatok célja az volt, hogy összehasonlítsa három gyermekcsoport logopédiai fejlesztését. Egy csoport csak logopédiai terápiát kapott, a második mozgásfejlesztést is, a harmadik csoport a logopédiai fejlesztésre épülő szenzomotoros tornát is. A csoportok közötti összehasonlítás azt mutatta, hogy a szenzorosan nem érintett gyermekek szignifikánsan nagyobb javulást mutattak. A szenzoros feldolgozási zavar enyhe-mérsékelt tanulási és viselkedési problémákat okozhat, közvetlenül befolyásolja az agyi tanulási folyamatokat, vagy zavarja a tanulást a rossz viselkedés miatt. Ezek az elvek és a tanulmány eredményei arra utalnak, hogy e zavar befolyásolhatja a tanulási hatékonyságot, és ennek következtében késleltetheti az artikulációs folyamatot. Arra a következtetésre jutottam, hogy a szenzoros feldolgozási zavar valószínűleg erősen befolyásolja a beszédfejlesztés eredményességét a kisgyermekkorú artikulációs zavarok terápiájában. A kutatás jelentősége az, hogy a gyermekek logopédiai terápiájának megtervezésében fontos szerepet játszik – az artikulációs felmérés mellett – az állapot- és mozgásvizsgálat is. Ezek ismeretében hatékonyabbá válik a fejlesztés.

Tárgyszavak: *mozgásfejlődés és -fejlesztés, artikulációs zavarok, logopédiai terápia*

A HÁTTÉRTUDÁS MINT SZÖVEGÉRTÉST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐ

Perényi-Csáthi Éva Ibolya

Az elmúlt években a figyelem középpontjába kerültek azon kutatások, amelyek a kisiskolások, kamaszok, fiatal felnőtt olvasók szövegértési nehézségeire irányulnak (komoly problémát jelent ui. a belső összefüggések, a tartalmi lényeg megállapítása, valamint az, hogy megfelelő következtetéseket vonjanak le a szöveg alapján). A szövegértő olvasást – mint az alapkompenciák körébe tartozó képességet – számos tényező befolyásolja. Cromley és munkatársai (2007) egy vizsgálat során tesztelték a szövegértés közvetlen és következtetéses mediációjának (Direct and Inferential MEiation – DIME) illeszkedési modelljét. A DIME-modell kapcsolatot feltételez a háttértudás, a következtetések, a szövegértési stratégiák, a szókinccs és a szóolvasás között. A modellt a szövegértést előre jelezni képes direkt és közvetített hatások feltárására alakították ki. A modell alapján a háttértudásnak és a szókinccsnek van a legnagyobb hatása a szövegértésre.

Kutatásom során ezen tényezők egyikét, a háttértudás szerepét vizsgálom. A szövegértés egyik lényeges feltétele a megfelelő háttértudás, világismeret. A gyakorlott olvasóknál a téma ismerete és a külső stratégiák együtt fejtenek ki jelentős hatást a szövegértésre. Vizsgálatom központi kérdése az volt, hogy milyen mértékben befolyásolja a szövegértést a háttértudás: ha a tanulóknak ismereteik vannak egy témával kapcsolatban, akkor az adott témához kapcsolódó szöveg megértésében jobb eredményt produkálnak-e, mint azok, akik e tekintetben kevesebb, esetleg hiányos ismeretekkel rendelkeznek. A kutatásom az 5. osztályos tanulókra fókuszál, s szövegértést felmérő feladatokkal próbálja megválaszolni a kérdést.

A vizsgálatomhoz bemeneti mérésneként a Meixner Ildikó által kidolgozott olvasásvizsgálatot (Sipos 2017a, 2017b) alkalmaztam. Számomra fontos információval szolgált az olvasásvizsgálat eredménye, hiszen ezzel láthatóvá vált a gyengén olvasók és kevésbé jó szövegértők aránya a vizsgált populáción belül. A vizsgálat következő részében a tanulókat két csoportra osztottam. A csoportok mindegyikében egyenlő arányban voltak az első felmérésben jól és kevésbé jól teljesítő tanulók. A kutatás ezen részében minden tanulónak egy szövegértési feladatot kellett megoldania. Az egyik csoport számára háttértudást biztosítottam, míg a másik csoport ezt nem kapta meg. A háttértudás egy olyan olasz szokást mutatott be, amely a tanulók számára – feltételezhetően – ismeretlen volt: egy (olasz) anyanyelvű beszélő saját története egy, a hagyományukhoz kapcsolódó ünnepről. A szövegértési feladatsor a háttértudás ismerete nélkül is megoldható volt, azonban a háttértudás sokkal jobban elősegítette az ismeretek rendszerezését, a téma mélyebb megismerését. A tanulóknak a szöveget az elolvasás után emlékezetből kellett leírniuk, majd kérdésekre válaszoltak. Ezáltal lehetővé vált annak vizsgálata, hogy a jól teljesítők így rosszabb eredményt produkálnak-e a kevesebb háttértudás miatt, valamint az, hogy a bemeneti vizsgálatban gyengébb eredményt mutató diákok teljesítményét növelte-e a háttértudás.

Az előadásom rámutat arra a fontos tényre, hogy a tanulók egy adott témára vonatkozó, különböző szintű háttértudása befolyásolja szövegértési teljesítményüket; ez a jelenség közvetve hatással lehet más területeket felmérő tesztek megoldására is, illetve torzíthatja azok érvényességét.

Irodalom

Cromley, J. G., Azevedo, R. 2007. Testing and Refining the Direct and Inferential MEiation (DIME) Model of Reading Comprehension. *Journal of Educational Psychology*, 99. sz. 311–325.

Sipos Zs. 2017a. The Characteristics of 3rd and 5th Grade Children's Reading Skills. *11th International Scientific Conference, 6th International Methodological Conference, 4th ICT in Education Conference, Conference Book*. Subotica. 700–712. <http://magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/konf2017/kotet/ConfSubotica2017.pdf>

Sipos Zs. 2017b. 5. évfolyamos gyermekek olvasásvizsgálatának sztenderdizálása. Első eredmények. *MAGYE Konferencia*, Kaposvár. 2017. június 30. <http://www.magye-1972.hu/xlv-oszk?start=12>

Tárgyszavak: *szövegértés, DIME-modell, szövegértést befolyásoló tényezők, háttértudás, szövegértés-vizsgálat*

KOMPLEX TANÓRAI FEJLESZTÉS HATÁSVIZSGÁLATA A 6–10 ÉVES TANULÓK KÉPESSÉGFEJLŐDÉSÉRE, KIEMELT FIGYELEMMEL A TANULÓK TANULÁSI MOTIVÁCIÓJÁRA

Szántóné Balogh Róza

Iskolába lépéskor az első osztályos tanulók fejlettségi szintje között nagy (akár 4-5 évnyi) eltérések vannak mind fizikális, mind pszichés, illetve szociális téren (Nagy 2010). Ennek okai lehetnek a különböző öröklött tulajdonságok, az érési fáziskülönbségek, a család szociokulturális háttere, értékrendszere, a gyermek tanuláshoz való viszonya, képességei, a szocializáció, illetve a hagyományos óvodai közoktatás különbségnövelő hatásrendszere. Pedagógia munkám során lehetőségem volt kipróbálni, milyen hatással van a gyerekek fejlődésének alakulására a tudatos, tervszerű és komplex tanórai készség- és képességfejlesztés. A kutatás célja, hogy az általam kidolgozott, három évig tartó fejlesztőmunka eredményeit összegezzem, annak hatását felmérjem, továbbá összefüggéseket tárjak fel a gyerekek tanulási képességeinek fejlődése, motivációjuk alakulása és az önszabályozó tanulás útjára lépésüknek lehetséges kimeneteleiről.

Hipotézisem:

1. Azon 10 év alatti tanulók, akiknek DIFER-eredményei 80% alatt voltak a bemeneti vizsgálat alkalmával, a komplex tanórai képesség- és készségfejlesztés hatására átlagosan olyan jó szintre emelkednek, melynek következményeként nem lesz indokolt a további, speciális fejlesztés számukra e területeken.
2. A BTMN-es gyerekek is fel tudják venni a társaik tanulási tempóját, DIFER-indexük 80% fölött lesz, azaz eléri a befejező, esetlegesen az optimumszintet.
3. Lesznek olyan tanulók az osztályban, akik a fejlesztés hatására már használják az önszabályozó tanulási stratégiát.

A vizsgálat két részből áll. Először egy összehasonlító elemzés során be fogom mutatni az osztályom 7 tanulójának (négy lány és három fiú, két tanuló nagycsoportos kora óta BTMN-es) fejlődési mutatóit első és harmadik osztályban a DIFER-mérés eredményeit alapul véve, majd az eredményeim elemzését követően vázoló az a komplex fejlesztési folyamatot, amely hozzásegített az eredményekhez. Ezután – mivel a képességek fejlesztéséhez nem elég a fejlesztési terv és a feladatok elkészítése, a fejlesztő munka végrehajtása, szükséges hozzá a tanuló belső motivációjának felkeltése is – egy motivációs teszt alapján megvizsgáltam a gyerekek belső motivációját. Kíváncsi voltam, hogy melyik tanuló, milyen közel áll ahhoz az önszabályozó tanulás kialakulásához, amelynek alapja az elsajátítási cél, s ami az egész életen át tartó tanulás pillére. Erre a Motivációs Profil Módszerét használtam, melyet McInerney's School Motivation alapján a Templeton Programban Páskuné Kiss Judit, Péter-Szarka Szilvia és Gyarmathy Éva dolgozott ki 2015-ben. Az általam használt adaptációt a TehetségKapu számára Gyarmathy Éva készítette 2017-ben.

Eredmények:

Bár a tanulók különböző képességekkel rendelkeztek (BTMN, tipikus), mégis beigazoldott, hogy mindannyian elérték a DIFER-mérésben meghatározott befejező szintet, azt gyakran meg is haladták. 2018-ban 100%-os képet mutatott a vizsgált tanulók *beszédhanghallási képessége*. Ez azt jelenti, hogy a gyerekek akusztikus differenciáló képessége jól fejletett. A *relációs szókinccs* tekintetében a fejlesztés utáni mérés ugrásszerű fejlődést mutat. Nemcsak a kívánt 80% fölötti teljesítményt érték el, hanem minden tanuló 90% fölötti fejlettségi szintet mutatott. Hat tanuló optimumszintet ért el, egy tanuló 94%-kal csak egy ponttal csúszott le az optimumszintről. Az *elemi számolásban* a 2018-as mérés szerint az a BTMN-es

tanuló aki, csak előkészítő fejlettségi szinttel (29%) rendelkezett, kiemelkedő fejlődést mutatott, mert a kimeneteli mérés alkalmával már 88%-kal befejező szinten állt. Míg a bemeneti vizsgálat alapján csak egy tanuló ért el az optimumszintig, addig a kimeneti mérésben már öt tanuló. A *tapasztalati következtetés* fejlődésében a kimeneti mérésben az igazolódott, hogy a tanulók nagyon nagy fejlődésen mentek keresztül: egy tanulónál sem látható stagnálás. Minden tanuló legalább a befejező szintig eljutott, de négy tanuló az optimumszintet is elérte. Az *összefüggés-megértés* területen a fejlesztés után minden gyermek elérte az optimumszintet, egy tanuló 100%-os képességfejlettséggel rendelkezett a kimeneti mérés alapján. *Szocialitás* tekintetében a bemeneti mérés és az órai tapasztalatok is azt mutatták, hogy gyakorlatilag képtelenek voltak a kooperatív munkára, helytelenül értelmeztek egyszerű helyzeteket, szociális kapcsolataik gyengék voltak, együttműködési képességük fejletlen, közös problémamegoldó gondolkodásra alkalmatlannak mutatkoztak. A kimeneti mérésekből az látszik, hogy öt tanuló befejező szintre ért, kettő pedig optimumszintre. Ezek a szintek már azt bizonyítják, hogy kialakult, illetve kialakulóban van az a képességük, mely alkalmassá teszi őket az együttgondolkodásra, igyekeznek mások véleményét, szempontjait figyelembe venni, meghallgatni. Ez az eredmény az önbizalmuk fejlődését is jelenti. A további fejlesztés tehát elhagyható e területeken.

A motivációs profil vizsgálatából számos új információt tudtam meg a tanulókról. Az elemzés során egyértelműen kiderült, hogy melyik tanuló mivel motiválható leginkább (pl. társas törődés, versengés, feladatorientáltság). Az is bebizonyosodott, hogy a gyerekekkel eltöltött idő önmagában nem volt elég ahhoz, hogy megtudjam, ki, mivel motiválható legjobban. Ennek felderítésére tehát egy mélyebb, realisabb vizsgálatra van szükség, mely a motivációs profil vizsgálatával megvalósítható.

A vizsgálatokból – a szakirodalommal összhangban – az a következtetés vonható le, hogy a motivációs vizsgálat elvégzése és elemzése egy racionálisabb szemléletet adhat a tanítónak, s az eddigi tapasztalataival összevetve feltérképezheti azt az utat, amelynek segítségével a tanuló a magasabb évfolyamokon is tartósan motiválható lesz. A vizsgálat elvégzése újabb célokat ad a gyerekek fejlesztésével kapcsolatban. A fejlesztés pedig az önszabályozó tanulás elérésére kell, hogy irányuljon. A motivációs profil elkészítése hozzásegít az egyénileg tervezhetőbb, differenciált fejlesztéshez és differenciáltabb értékeléshez.

Irodalom:

Nagy J. 2010. *Új Pedagógiai Kultúra*. Szeged: Mozaik Kiadó.

Péter-Szarka Sz., Fodor Sz., Gyarmathy É., Klein B., Kovács K., Kövi Zs., Molnár Gy., Pásukné K. J., Pásztor A. 2017. *A tehetségazonosítás folyamata, mérőeszközei és eredményei a Magyar Templeton Programban*. Géniusz Műhely.

Tárgyszavak: *készség- és képességfejlesztés, DIFER, motivációs profil, komplex tanóra*

A FORDÍTÁS REJTELMEI: NIETZSCHE NYOMÁBAN. A ZARATHUSTRA MAGYAR NYELVŰ FORDÍTÁSAINAK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

Teknős Viktória

Manapság a fordítástudomány inkább a szakszövegek fordításával foglalkozik, jóval ritkábban fordul elő, hogy filozófiai szövegek fordítási problémáit is vizsgálják. Előadásomban e speciális szövegtípusra jellemző fordítási nehézségekre és technikákra igyekeztem rámutatni a filozófiatörténet egyik kiemelkedő alakjának, Friedrich Nietzschének *Also sprach Zarathustra* című műve alapján: ezt a forrásnyelvi szöveget vettem össze a magyar nyelvű fordításokkal, valamint a különböző magyar nyelvű fordításokat egymással is összehasonlítottam.

A Zarathustra magyar nyelvű fordításainak összehasonlító vizsgálatából arra próbáltam rávilágítani, hogy milyen Nietzsche-képek alakulhattak ki a különböző időszakokban született fordítások olvasóiban. Az a tény, hogy a magyar fordítások más és más korszakokból és eltérő fordítóktól származnak, valamint vannak bennük félrefordítások, arra enged következtetni, hogy eltérőek lesznek a Nietzschéről alkotott képek, benyomások is.

Előadásomat egy elméleti áttekintéssel kezdtem, amelyben a fordítástudomány alapvető szakkifejezéseit tisztáztam, röviden, csupán a nietzschei filozófia megértéséhez szükséges mértékben, kitértem Nietzsche életrajzára, majd néhány, nyelvfilozófiával és szemantikával kapcsolatos kérdéssel foglalkoztam. A folytatásban, amely az előadás vizsgálati részét képezi, az eredeti, német nyelvű Zarathustrát a magyar nyelven ma létező összes, vagyis négy fordítással vettem össze. A vizsgálandó szövegterjedelmet a Szabó Ede: *Friedrich Nietzsche válogatott írásai* című művében található Zarathustra-beszédek alapján szűkítettem le, és a nyelv két reprezentációs szintjén, a szavakat és mondatokat vizsgálva kerestem a különbözőségeket.

Az elméleti áttekintésből is kitűnik, hogy nehezen meghatározható terminusokkal kell dolgoznunk, amikor fordítástudományi munkáról van szó, a szövegből vett nyelvi példák pedig rámutatnak a filozófiai mű jegyeinek sajátosságaira, valamint a német és a magyar nyelv közötti grammatikai és lexikális különbségekre is.

A nyelvek eltérő módon tagolják a valóságot, más világképeket (re)prezentálnak. Ez az eltérés az eredeti szöveg és a belőle készült fordítás(ok) között is megfigyelhető. A fordítások összehasonlításából világosan nyomon követhető a nyelv változása is. Ebből adódóan felmerül a kérdés: vajon nem lenne-e időszerű újra lefordítani magyarra a Zarathustrát, tekintve, hogy a legfrissebb fordítás is lassan 20 éves már?

Tárgyszavak: fordítástudomány, nyelvfilozófia, szemantika, Nietzsche, Zarathustra

A WALDORF-ISKOLÁBA JÁRÓ FIÚK ÉS LÁNYOK VERBÁLIS MEGNYILATKOZÁSAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Várkonyi Beáta

A Waldorf-iskola 100 éve nyitotta meg kapuit Németországban, s jelenleg a világ 64 országában több mint 1000 iskola működik, köztük 44 magyar. *A kéz, a szív és a fej iskolájában* alapvető cél a szabadság, az „én-erő”, a környezet és a világ iránti nyitottság, a bizalom, a szociális érzékenység ápolása, megóvása. Jelentős hangsúlyt kap a természet megjelenése, az érzelmi biztonság, a művészet és a mozgás.

Témaválasztásomat a steineri szellemiség (indokolatlan) háttérbe szorítása, valamint a számos – e területet érintő – téves információ indokolja.

Kismintás, kvantitatív felmérésem célkitűzése az volt, hogy képet kapjak a Waldorf-iskolába járó fiúk és lányok írásbeli és szóbeli megnyilvánulásairól. Empirikus módszerül a természetes megfigyelést és az összehasonlító technikát választottam.

A szegedi Szabad Waldorf Általános Iskola és Gimnázium ötödik és nyolcadik osztályában végeztem a kutatást. Hipotézisem az, hogy az ötödikes gyerekek verbális megnyilvánulásaiban nincs szignifikáns különbség, míg nyolcadik osztályban számottevő eltérés mutatkozik – mind írásban, mind pedig szóban – a fiúk és a lányok kommunikációja között.

A verbális megnyilatkozásokra figyelmet fordító munkában a sztereotípiákat, az életkori sajátosságokat, a csoportok jellemzőit egyaránt interpretálom; az előadás végén pedig röviden összefoglalom a vizsgálat tanulságait és észrevételeimet, tapasztalataimat.

Tárgyszavak: *Waldorf-iskola, steineri szellemiség, írásbeliség, szóbeliség, verbális kommunikáció, nemi különbségek*

AZ OLVASÁSI HIBÁK ÉS A VIZUÁLIS ÉSZLELÉS KAPCSOLATA

Vinnai Vanda

Az orientációs képességek a gyermek korának megfelelő, időarányos fejlődése és működése az iskolai tanulmányokra nagy hatással van. A vizuális orientáció által a tér tulajdonságairól, a tárgyak térbeni pozíciójáról kapunk információt, így az az olvasástanulás során is nélkülözhetetlen. A tanulónak tájékozódnia kell – többek között – a sorközökben, szövegsorokban, továbbá tudnia kell differenciálni a betűk téri helyzetét illetően, továbbá tartania kell az olvasás haladási irányát is. Az olvasás egy dekódolási készség, melynek feladata az ábécé különböző betűinek azonosítása, majd a betűsorok szóként való felismerése, végül a jelentés és a kiejtési minták létrehozása. A nehezen olvasó gyermek ezen a fejlődésen nem megy keresztül, jelentősen alulteljesít, hiányosságokkal küzd az olvasás terén, de diszlexiásnak nem minősül.

Előadásomban azt feltételezem, hogy az óvodáskorban megjelenő orientációs nehézség előrejelző hatással bír az olvasási problémák terén, és a 2-3. osztályos, olvasási nehézséggel küzdő tanulónál már óvodáskorban megjelenik ez az orientációs nehézség valamely területen. Arra keresem a választ, hogy a téri tájékozódás észlelésének problémája okozhat-e olvasási hibákat? Illetve bizonyos olvasási hibák a vizuális észlelés egyes jellemzőiből adódó problémákat feltételeznek-e?

A mintámat olyan, a szegedi járásból származó 50 gyermek alkotja, akiket a Szakértői Bizottság orientációs és/vagy olvasási problémával diagnosztizált. Vizsgálatom során óvodáskorban a vizuális részképességeket, míg iskoláskorban az olvasás hibatípusait figyeltem meg. Az 50 fős mintából 34 tanulónak volt olvasási nehézsége, majd 17 tanulót érintett ebből az a részképesség-együttes hiányossága, amely a vizuális analízis-szintézis, alakkonstancia és a téri helyzet, térbeli viszonyok együttesét alkotta. A 7-8 éves, olvasási problémával küzdő tanulók 25%-nál volt csak óvodáskorban orientációs nehézség diagnosztizálva. A téri tájékozódás észlelésének problémáiból adódó olvasási hibák – feltételezhetően – vannak, bizonyos típushibákat eredményezhetnek, azonban ebből a kutatásból mélyreható következtetéseket nem szabad levonni. A vizsgálat tapasztalataként leírható, hogy a legtöbb gyermeknél nem ez lesz a vezető ok és terület a későbbi olvasási nehézségek tekintetében, de a téri orientáció mindenképpen fejlesztendő, továbbá nagyobb odafigyelést igényel, hiszen a sorközökben, szövegsorokban való tájékozódás, a betűformák téri helyzetének differenciálása, a balról jobbra való iránytartás rögzítése elengedhetetlen a sikeres olvasás elsajátításához.

Tárgyszavak: *orientációs képességek, vizuális észlelés, olvasás, típushibák*

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
JUHÁSZ GYULA PEDAGÓGUSKÉPZŐ KAR
MAGYAR ÉS ALKALMAZOTT NYELVÉSZETI TANSZÉK

SZEGED, 2019